

OSPOSOBLJAVANJE VIZUALNIH UMJETNIKA ZA RAD U KULTURNIM I KREATIVNIM INDUSTRIJAMA

Sanja Krasnec, mag.iur,

Odvjetničko društvo Hraste i partneri, Ribnjak
40, Zagreb, sanja.krasnec@hraste-partneri.hr

PRAVNI OKVIR ZA DJELOVANJE LIKOVNIH UMJETNIKA U HRVATSKOJ

16:00 – 18:00

30. 4. 2020.

webinar

Organizator:

Partner:

Uz potporu:

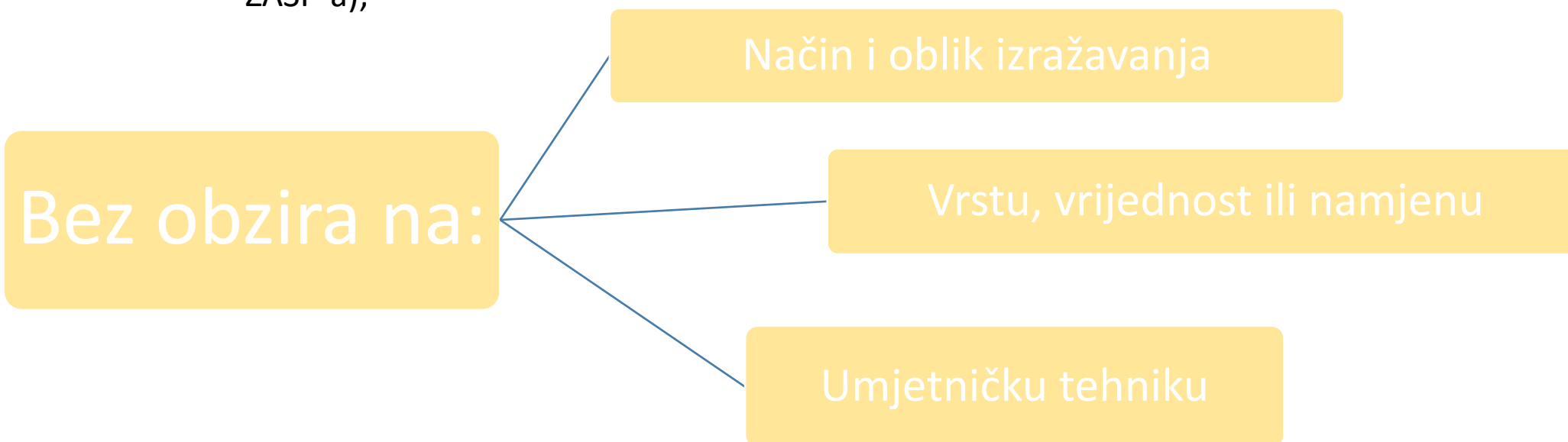
Autorsko djelo

ŠTO JE TO?

originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu (čl. 5. ZASP-a);

Kako?

kod djela likovnih umjetnosti u užem smislu (slikarstvo, kiparstvo, grafika) **izražaj se postiže kroz fiksaciju na podlogu**, tim činom djelo je materijalizirano i smatra se tvorevinom

Tko je autor? Kako to dokazati?

- fizička osoba koja je djelo stvorila
- autorsko djelo nastaje i uživa zaštitu samim činom stvaranja djela prvenstveno u smislu moralnih prava autora, no za ostvarivanje prava i lakše dokazivanje u slučaju povrede **važan je vlastoručni potpis djela;**
- praktična važnost potpisivanja djela likovnih umjetnika očituje se i u čl. 35 ZASP, odnosno mogućnošću ostvarivanja **prava slijedenja** kao specifičnog prava autora djela likovnih umjetnosti

Autorom se smatra osoba čije je **ime, pseudonim, umjetnički znak ili kod** na uobičajen način označen na djelu, dok se ne dokaže suprotno

SADRŽAJ AUTORSKOG PRAVA

Moralna
prava

- **pravo prve objave**- pravo autora odlučiti hoće li, kako, kada i na koji način po prvi puta učiniti dostupnim javnosti svopje autorsko djelo;
- **pravo na priznanje autorstva**- pravo autora da bude priznat i označen kao autor djela. Obveza korisnika koji javno koristi autorsko djelo dužna je pri svakom korištenju naznačiti autora, osim ako autor u pisanom obliku izjavi drugačije
- **pravo na poštivanje autorskog djela i čast ili ugled autora** – usprotiviti se deformiranju, sakaćenju i sličnoj izmjeni autorskog djela, te uništenju kao i svakom korištenju autorskog djela na način koji ugrožava njegovu čast ili ugled;
- **pravo pokajanja** – pravo predomisliti se – propisani uvjeti

Imovinska
prava

- **pravo reproduciranja** (umnožavanja)
- **pravo distribucije** (pravo stavljanja u promet)
- **pravo priopćavanja autorskog djela javnosti**
- **pravo prerade,**

KAKO? CIJENA?
GDJE? KOLIKO
DUGO?

UGOVOR
!!!!

Ostala prava
likovnih
umjetnika

- Pravo slijeđenja;
- Pravo pristupa djelu;
- Pravo zabrane javnog izlaganja autorskog djela

Imovinska prava autora- reproduciranje

- uređeno čl. 19. ZSAP kao isključivo pravo izrade autorskog djela u jednom ili više primjeraka, u cijelosti ili u dijelovima, izravno ili neizravno, privremeno ili trajno, bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku. Pravo reproduciranja uključuje i fiksiranje kojim se pojmom označava utvrđivanje autorskog djela na materijalnu ili drugu odgovarajuću podlogu.
- autorsko djelo se reproducira i fiksira, osobito, grafičkim postupcima, fotokopiranjem i drugim fotografskim postupcima kojima se postiže isti učinak, zvučnim ili vizualnim snimanjem, građenjem odnosno izvedbom djela arhitekture, pohranom autorskog djela u elektroničkom obliku, fiksiranjem autorskog djela prenošenog kompjutorskom mrežom na materijalnu podlogu.

Imovinska prava autora - distribucija i iznajmljivanje

- **Pravo distribucije** je isključivo pravo stavljanja u promet izvornika ili primjeraka autorskog djela **prodajom** ili na koji drugi način te njihova nuđenja javnosti u tu svrhu (čl. 20. ZSAP)
- **S prvom prodajom ili drugim prijenosom vlasništva** nad izvornikom ili primjercima autorskog djela na području neke od država članica Europske unije, odnosno države stranke ugovornice Ugovora o Europskom ekonomskom prostoru, od strane nositelja prava ili uz njegov pristanak, iscrpljuje se pravo distribucije u pogledu tog izvornika odnosno tih primjeraka autorskog djela za područje Republike Hrvatske.
- Iscrpljenjem prava distribucije ne prestaje pravo iznajmljivanja autorskog djela, pravo autora da odobri ili zabrani izvoz ili uvoz izvornika ili primjeraka djela u određenu državu, kao i pravo na naknadu za javnu posudbu djela;
- **Iznajmljivanje** označava davanje na korištenje izvornika ili primjeraka djela u ograničenom razdoblju, radi ostvarivanja izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi (npr. aukcijska prodaja).
- Pravo iznajmljivanja autorskog djela, po ZSAP-u, ne odnosi se na izgrađena djela arhitekture i djela primijenjenih umjetnosti.

Imovinska prava autora - pravo priopćavanja javnosti

Isključivo je pravo priopćavanja javnosti djela likovnih i primijenjenih umjetnosti, arhitekture i ind. dizajna, foto. ili audiovizualnog djela, te kartografskog djela ili prikaza znanstvene ili tehničke prirode, pomoću tehničkih uređaja.

Autor ima isključivo pravo priopćavanja autorskog djela javnosti. To pravo obuhvaća, osobito:

pravo javnog izvođenja,

pravo javnog prenošenja,

pravo javnog prikazivanja

pravo javnog prikazivanja scenskih djela,

pravo javnog priopćavanja fiksnog djela,

pravo stavljanja na raspolaganje javnosti;

Ostala prava autora specifičnosti za likovne umjetnike - pravo slijeđenja

- pravo slijeđenja - pravo autora likovnog djela na odgovarajući udio od prodajne cijene ostvarene svakom preprodajom izvornika koja uslijedi nakon njegova prvog otuđenja od strane autora (čl. 34 ZSAP);
- afirmacija imovinskih prava likovnih umjetnika - predstavlja svojevrsan korektiv činjenici iscrpljivanja imovinskih prava u većinskom dijelu činom distribucije (prodaje) izvornika likovnog djela;
- odnosi se na sve radnje preprodaje u koje su uključeni kao prodavatelji, kupci ili posrednici osobe koje se profesionalno bave trgovinom umjetninama kao što su javni trgovci umjetninama, galerije i drugi trgovci umjetninama;
- IZNIMKA: nema prava slijeđenja ako je prodavatelj umjetnička djela autora u razdoblju kraćem od tri godine prije njegove preprodaje i ako cijena po kojoj se djelo preprodaje ne prelazi kunsku protuvrijednost od 10.000,00 eura;

znači ako se preprodaje unutar 3
g. za 11.000,00 EUR postoji
pravo slijeđenja

Ostala prava autora

- specifičnosti za likovne umjetnike- Pravo slijeđenja

ŠTO OBUHVAĆA?

Izvornik likovnog djela

ŠTO JE TO?

djelo likovne umjetnosti, kao što je slika, kolaž, bojana slika, crtež, gravura, otisak, litografija, kip, tapiserija, keramika, staklovina ili fotografija, ako ga je izradio sam autor

Što još?

umnoženi primjerci toga djela, ako ih je u ograničenom broju izradio sam autor ili su izrađeni pod njegovim nadzorom.

ALI

moraju biti na uobičajeni način numerirani, potpisani ili označeni od autora

Ostala prava autora - specifičnosti za likovne umjetnike - pravo slijedenja

- Iznos koji pripada autoru- ovisi o iznosu ostvarene cijene (čl. 36. ZSAP)

Prodavatelj koji preprodaje likovno djelo po cijeni **većoj od 500,00 eura u protuvrijednosti u kunama** dužan je autoru isplatiti kunska protuvrijednost iznosa koji se utvrđuje u postotnim razredima (od 5% od vrijednosti do 0,25 % vrijednosti) od vrijednosti postignute cijene;

- ukupni iznos koji pripada autoru ne može biti veći od kunske protuvrijednosti od 12.500,00 eura. Osnovicu za izračun toga iznosa čini prodajna cijena bez poreza.

- solidarna odgovornost za isplatu- svi koji su sudjelovali: organizator javne aukcije, vlasnik galerije odnosno trgovac umjetninama solidarno je odgovoran s prodavateljem za isplatu iznosa koji pripada autoru.

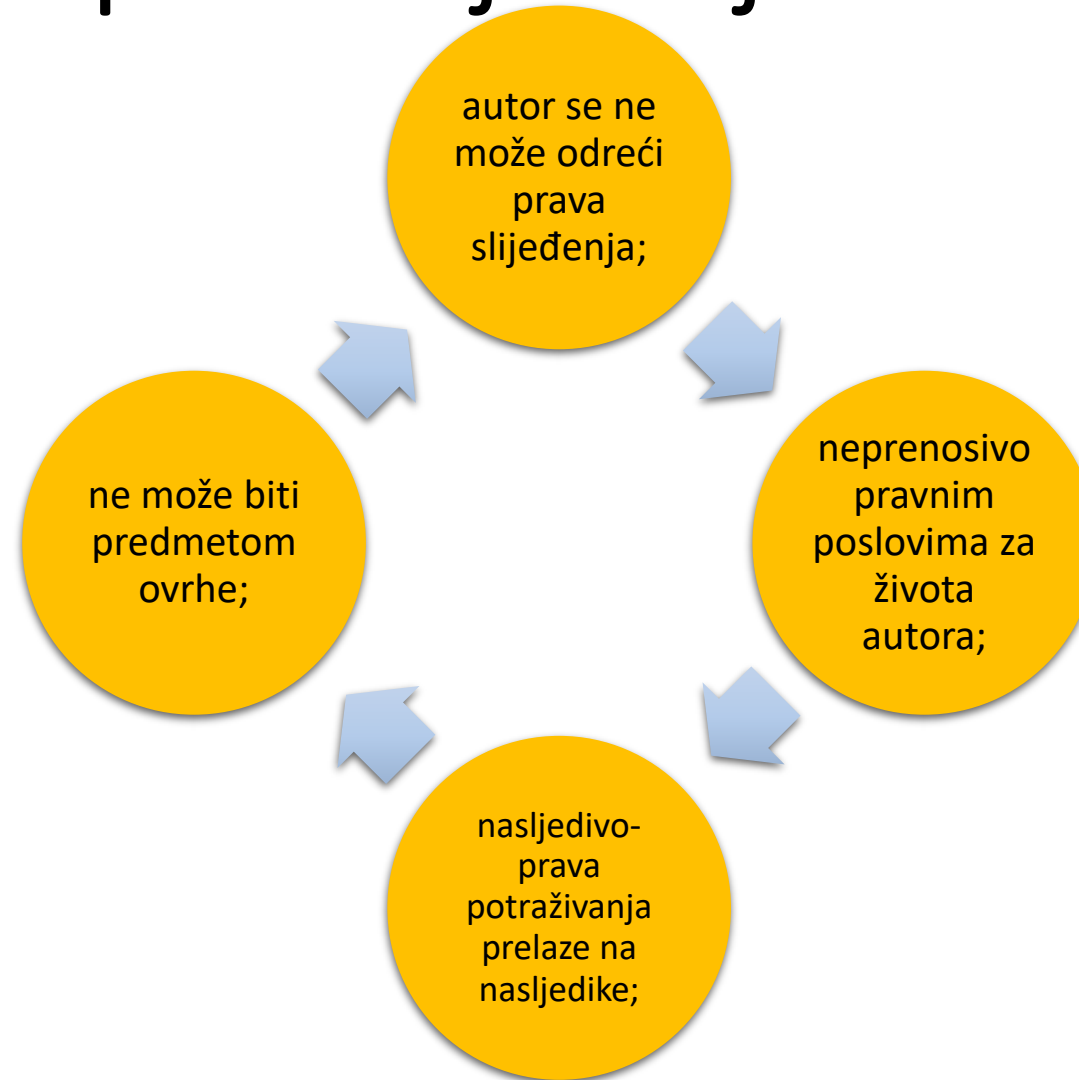
Kako doći do naplate?

UGOVOR – klauzula o obavještanju + ugovorna kazna za kršenje!!!

+ Evidencija predanih dijela, kome, kada, pod kojim uvjetima?

Pratiti svoje djelo? Reagirati po saznanju o preprodaji.

Ostala prava autora - specifičnosti za likovne umjetnike - pravo slijeđenja - karakteristike

Autorski ugovori - uvod

Autor ima isključivo pravo sa svojim autorskim djelom i koristima od njega činiti što ga je volja, te svakoga drugog od toga isključiti.

Da bismo znali što je autor mislio/želio potreban nam je ugovor – česti nesporazumi zbog nerazumijevanja, na sudu teško dokazati.

• Zašto?

Mogućnost jednostavnog ostvarivanja SVIH prihoda od autorskog stvaralaštva uvelike ovise o postojanju pisanog ugovora. Brža naplata, izbjegavanje sudskog postupka, mali troškovi izrade.

Autorskim ugovorima autor ili drugi nositelj autorskog prava prenosi svoje pravo iskorištavanja autorskog djela ili neka od tih prava, u određenom vremenskom trajanju na drugu osobu na određenom vremenskom prostoru;

- Ako nema ugovora ne znamo
- Kome
- Kako dugo
- Gdje
- ŠTO!

Ugovorna obaveza autora ili drugog nositelja autorskog prava jest prijenos određenog autorskog imovinskog prava (moralna su neprenosiva) na korisnika, dok je obveza korisnika plaćanje naknade autoru uz iskorištavanje djela na ugovoreni način te poštivanja moralnih i ostalih prava autora prema ZSAP-u;

Prijenos prava može biti u cijelosti ili djelomično, vremenski i prostorno neograničen ili ograničen, uz plaćanje autorske naknade ili bez plaćanja autorske naknade;

- Efikasno i lako do sudskog ostvarenja prava
- PRIVREMENE MJERE

Odgovornost autora/nositelja prava korisniku da su prava koja prenosi slobodna, da pripadaju samo njemu i da nisu ograničena u korist trećega.

Autorski ugovori - ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi

„Ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi autor se obvezuje stvoriti određeno autorsko djelo i primjerak tog djela predati naručitelju, a naručitelj se obvezuje autoru za to isplatiti ugovorenu naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno”

- Sadržaj ugovora - ugovaraju se obilježja, sastojci te rokovi predaje naručenog djela.
- **MORALNA PRAVA UVIJEK:** vlasnik slike ili skulpture dužan poštivati autorsko pravo na cjelovitost djela, pristup djelu, a posebno mora voditi računa o postupanju ukoliko djelo želi uništiti. Naručitelj na prvu objavu djela može spriječiti da se prisilno zaplijeni još neobjavljeno djelo.
- **Dakle, kod narudžbe djela, ukoliko nije suprotno ugovoreno, autorsko pravo zadržava autor u cijelosti, pa ukoliko netko poželi napraviti reprodukciju djela na neku novu podlogu (reprodukcija fotografskom tehnikom) ili u nekom drugom materijalu (odljev u bronci biste izrađene u gipsu), ili djelo koristiti u sklopu nekog drugog djela (video projekcija djela), dužan je od autora zatražiti novu dozvolu i zaključiti s njim novi ugovor, kojim će se definirati način korištenja djela.**
- Naime, pravo iskorištavanja autorskog djela, koje opterećuje autorovo autorsko pravo, može se osnovati za drugoga kao isključivo i kao neisključivo.
- Nositelj **isključivog** autorskog prava može svakog drugog, uključujući i autora isključiti iz korištenja autorskog djela u skladu sa sadržajem svojih prava. Iznimno, autor može za sebe i svoje potrebe zadržati pravo iskorištavanja svojeg djela.
- Nositelj **neisključivog** prava može koristiti autorsko djelo u opsegu prepuštenih prava, ali nema pravo nikom drugom to zabraniti korištenje istog.
- Sadržaj prava iskorištavanja se određuje pri njegovu osnivanju. Ukoliko nije određen mora se procjenjivati, a što nikada nije poželjno, jer iako se kaže da se u slučaju sumnje ugovor tumači u korist slabije strane, odnosno autora, uvijek ostavlja mogućnost da ugovor ne bude protumačen na autoru zadovoljavajući način.

Bez ugovora morate dokazivati.
Kako ćete dokazati??

Autorski ugovori - pravo autora na izmjenu ugovora radi pravičnijeg udjela u zaradi

AKO IMATE UGOVOR
MOŽETE SE I
PREDOMISLITI i zaštititi
ukoliko se od Vašeg
djela zarađuje više nego
što ste očekivali!

PRAVIČNA IZMJENA

„Ako se korištenjem
autorskog djela ostvari
zarada koja je u očitu
nerazmjeru s
ugovorenom ili
određenom naknadom,
autor ima pravo
zahtijevati izmjenu
ugovora radi
određivanja pravičnijeg
udjela u zaradi
ostvarenoj korištenjem
njegova djela.”

KAKO??

Zahtjev postavljate prvo
izvansudski – mogućnost
brze nagodbe. Ukoliko
nema rezultata podnosi
se tužba.

+ PRIVREMENA MJERA
ZABRANE
RASPOLAGANJA
CIJENOM

Prevenција kršenja autorskih prava

briga za vlastito autorstvo, ujedno je i briga o vlastitoj imovini, od koje svaki autor dugoročno može imati koristiti

KAKO?

2. sklapanje pisanog ugovora

1. označavanje vlastitog djela (potpisom, znakom itd.),

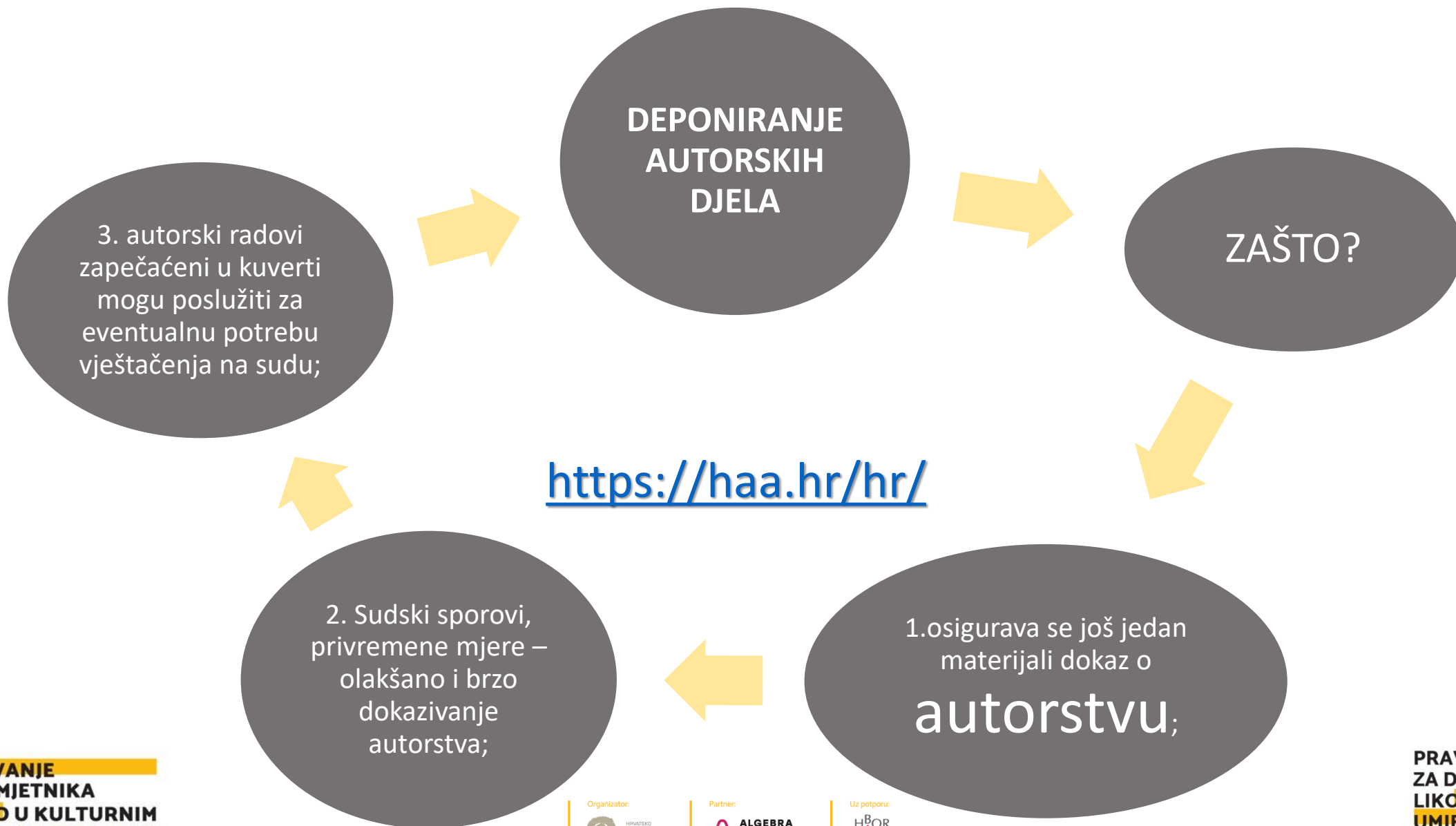
ALI LOŠ UGOVOR PONEKAD JE GORI OD NIKAKVOG UGOVORA

za uspješnu zaštitu potrebno je dobro poznavanje ne samo propisa koji posebno uređuje materiju autorskog i srodnih prava, već i niza drugih propisa iz područja građanskog prava. Stoga je preporučljivo sastav/kontrolu ugovora prepustiti dobrim poznavateljima područja autorskog prava;

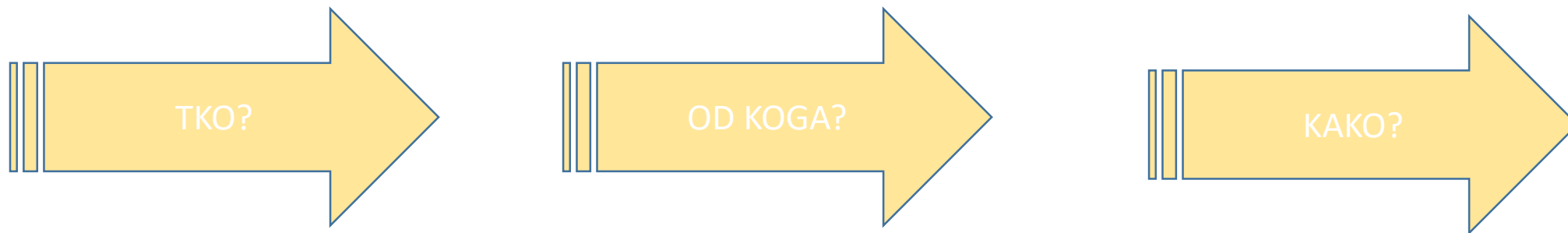
načini na koje se autorska djela mogu iskorištavati, gotovo svakodnevno se pojavljuju novi oblici iskorištavanja, a što omogućava ubrzani razvoj novih tehnologija, pa se automatski otvara i potreba za novim sadržajem ugovora, kojima bi prava autora bila maksimalno zaštićena u pravnom prometu;

Ugovor s interneta nije dobro rješenje jer nije izrađen za Vas i Vaše djelo!!!

Prevenција kršenja autorskih prava

Zaštita povrijeđenih autorskih prava

Što se može zahtijevati?

prestanak radnje koja to pravo vrijeđa i propuštanje takvih ili sličnih radnji ubuduće (prestanak uznemiravanja),

popravljanje nanesene štete (naknada štete),

plaćanje naknade za neovlašteno korištenje,

plaćanje zakonom određenog penala,

vraćanje ili naknađivanje svih koristi koje je bez osnove stekla od povrijeđenog prava (vraćanje stečenog bez osnove), utvrđenje učinjene povrede, kao i

objavu pravomoćne presude.

Prevenција kršenja autorskih prava

Primjer iz prakse: autor je izradio ilustracije dvanaest horoskopskih znakova, te ih je deponirao u HAA-CIV kako bi dobio potvrdu o deponiranju i sebi osigurao dodatni materijalni dokaz o autorstvu.

Nedugo nakon toga, jedna nakladnička kuća je objavila tjedni horoskop, koristeći baš te ilustracije horoskopskih znakova (autor im ih je prezentirao i ponudio nakon deponiranja u agenciji), a da nije prethodno niti tražila, niti dobila odobrenje autora za korištenje. Kako je autor mogao lako dokazati kada su njegove ilustracije bile stvorene te kako su izgledale, zahvaljujući postupku pohrane svojeg autorskog djela, uspio je izvansudskom nagodbom dobiti autorsku naknadu i naknadu štete za učinjenu povredu;

Autorsko pravo vs. pravo vlasništva

Činom stvaranja autorskog djela, autor postaje izvorni nositelj dvije vrste prava:

- **autorsko pravo** na svom autorskom djelu - neotuđivo u cijelini,
- **pravo vlasništva** na materijalnoj podlozi na koju je djelo fiksirano- otuđivo;

Autorsko pravo je samostalno i neovisno od prava vlasništva i drugih stvarnih prava na stvari na kojoj je autorsko djelo fiksirano;

Autorsko pravo „nadživljuje” pravo vlasništva- kada netko stekne pravo vlasništva na materijalnoj podlozi, nije automatski stekao i sadržaj autorskih prava nad autorskim djelom;

Vlasnik djela nad kojim postoji autorsko pravo ima dodatna ograničenja:

- vlasništvo ne smije bez odobrenja nositelja autorskog prava biti izvršavano protivno autorskom pravu;
- ograničenja vidljiva i kroz autorova prava (pokajanja, prava pristupa djelu i sl.);

Autorsko pravo vs. pravo vlasništva - što ste „prodali“?

- dakle, **ne podrazumijeva se**, ako je npr. netko naručio izradu slike od umjetnika, pa čak i vlastiti autoportret, te stekao tu sliku u **vlasništvo**, da je istovremeno stekao i **autorsko pravo** odnosno **pravo iskorištavanja** tog djela nad tom slikom;
- ukoliko je namjera i stjecanje prava iskorištavanja nad djelom, potrebno je isto posebno regulirati ugovorom;
- ako nema ugovora ne znamo namjeru – najčešći izvor nesporazuma između autora i naručitelja, što je preneseno na naručitelja?

Novi Zakon o autorskom pravu i drugim srodnim pravima

- E-savjetovanje do 17.05.2020.g., očekuje se stupanje na snagu 01.01.2021.
- Fokus na: provedbi Direktive 2019/790 i Direktive 2019/789 na nacionalnoj razini, te utvrđivanje pročišćenog teksta starog Zakona
- Autorsko pravo u digitalnom okruženju: Internet, televizija, radio
- Najbitnije za likovne umjetnike je četvrto područje uređenja koje se odnosi na osiguravanje pretpostavki za pravičnu naknadu autorima i izvođačima u ugovorima kojima isti ustupaju svoja prava radi korištenja njihovih djela ili drugih predmeta zaštite, na način da se u novom Zakonu:
 - (i) propisuje načelo odgovarajuće i razmjerne naknade,
 - (ii) uvodi obveza vezana uz transparentnost informacija o korištenju predmeta zaštite,**
 - (iii) propisuje mehanizam za prilagodbu ugovora u slučaju da se izvorno propisana naknada pokaže nerazmjerno niska u odnosu na prihode od korištenja te**
 - (iv) autorima i izvođačima omogućuje opoziv isključive licencije ako nije došlo do iskorištavanja djela ili drugog predmeta zaštite.

Novi Zakon o autorskom pravu i drugim srodnim pravima

- **Članak 62.**

- (1) Autor ima pravo redovito, a najmanje jednom godišnje, primati ažurirane, relevantne i sveobuhvatne podatke o iskorištavanju svog autorskog djela **koje je predmet autorskopavnog ugovora**, posebno u pogledu načina iskorištavanja, svih ostvarenih prihoda od iskorištavanja, eventualnih ugovorenih odbitaka i autorske naknade koju treba primiti.
- (2) Ako na temelju osnovanog prava iskorištavanja nositelj tog prava osniva daljnje pravo iskorištavanja, autor ima pravo od daljnjeg nositelja prava iskorištavanja dobiti podatke iz stavka 1. ako ih nije dobio od primarnog nositelja prava iskorištavanja, **koji je ujedno dužan identificirati daljnje nositelje prava iskorištavanja**. Zahtjev za dostavom podataka autor može nositelju daljnjeg prava iskorištavanja dostaviti neposredno ili posredstvom nositelja primarnog prava iskorištavanja.
- (3) Obveza na dostavu podataka mora biti razmjerna i učinkovita. U opravdanim slučajevima u kojima bi obveza na dostavu svih podataka iz stavka 1. ovoga članka bila nerazmjerna s obzirom na prihode ostvarene iskorištavanjem djela, obveza se ograničuje na vrste i razinu podataka koje se u takvim slučajevima mogu razumno očekivati.
- (4) Obveza na dostavu podataka ne primjenjuje se kad doprinos autora nije znatan u odnosu na ukupno djelo, osim ako autor zatraži podatke radi ostvarivanja njegovih prava iz članka 61. ovoga Zakona.
- (5) Sporovi povezani s pravima iz stavaka 1. i 2. ovoga članka mogu se razriješiti u arbitražnim, drugim izvensudskim i sudskim postupcima ili u postupku posredovanja pred Vijećem stručnjaka prema članku 230. ovog Zakona, koje mogu pokrenuti sami autori ili njihove reprezentativne organizacije na pojedinačni zahtjev jednog ili više autora.
- (6) Ovaj članak se ne primjenjuje na organizacije za kolektivno ostvarivanje prava i neovisne upravljačke subjekte.
- (7) Ovaj članak se ne primjenjuje na autore računalnih programa.
- (8) Ugovorne odredbe koje su u suprotnosti s ovim člankom ovoga Zakona ništete su.

- **Članak 61.**

- (1) Dopušteno je sklapati kolektivne ugovore u kojima se uređuje način prilagodbe promijenjenim okolnostima, izvorno ugovorenih naknada u autorskopavnim ugovorima.
- (2) Ako nisu sklopljeni kolektivni ugovori iz stavka 1. ovoga članka, autor ima pravo zahtijevati dodatnu, primjerenu i pravičnu naknadu od nositelja prava iskorištavanja **s kojim je sklopio autorskopavni ugovor** ili njegovih pravnih sljednika, ako se izvorno ugovorena naknada pokaže nerazmjerno niska u usporedbi sa svim naknadnim relevantnim prihodima ostvarenim iskorištavanjem djela, pri čemu je potrebno uzeti u obzir okolnosti svakog pojedinog slučaja, doprinos autora i posebnosti i tržišne prakse u različitim područjima stvaralaštva.
- (3) Autor se **ne može odreći prava** iz stavka 2. ovoga članka.
- (4) Sporovi povezani s pravima iz stavaka 1. i 2. ovoga članka mogu se razriješiti prvenstveno u postupku posredovanja pred Vijećem stručnjaka prema članku 230. ovog Zakona, ili mirenjem, a ako se ne postigne sporazum o predmetu spora, onda u arbitražnom ili sudskom postupku, koje mogu pokrenuti sami autori ili njihove reprezentativne organizacije na pojedinačni zahtjev jednog ili više autora.
- (5) Ovaj članak ne primjenjuje se u slučajevima kad ugovore sklope organizacija za kolektivno ostvarivanje prava ili neovisni upravljački subjekt.
- (6) Ovaj članak se ne primjenjuje na autore računalnih programa.
- (7) Ugovorne odredbe koje su u suprotnosti s ovim člankom ništete su.

Hvala na
pozornosti!!

Pitanja?